

Romano hangos

10_{5 Kč}

ROMSKÝ HLAS – MĚSÍČNÍK ROMŮ V ČESKÉ REPUBLICE

ROČNÍK 10 • ČÍSLO 4 • VYŠLO 13. ŘÍJNA 2008

zprávy

JANOV – Dvanáct členů tzv. ochranných sborů Dělnické strany, kteří přijeli 4. října do litvínovského sídliště Janov, narazilo na odpor. Zhruba 70 Romů nacionalisty zahrnulo nadávkami a polévali je vodou.

ZÁHŘEB – V chorvatské metropoli se 24.-25. října uskutečnil kongres Mezinárodní romské unie. „Z českých Romů na něj pojedou Ladislav Suchánek, Iveta Demeterová a Stanislav Daniel,“ upřesnil Ivan Veselý, takéž účastník kongresu.

PRAHA – Představení Cikánská suita se uskutečnil 14. listopadu ve Strašnickém divadle. Hra je věnována romskému kytaristovi a zpěvákovi Jánů Slepčíkovi (Více na www.strasnickedivadlo.cz)

HAVLÍČKŮV BROD – Za vydávání neonacistického internetového časopisu potrestal 25. září havlíčkobrodský soud Erika Sedláčka a Libora Budíka nepodmíněnými tresty odnětí svobody. Sedláček má strávit ve vězení s ostrahou tři roky,

PRAHA – Vláda 22. září schválila Zprávu o stavu romských komunit v České republice za rok 2007, kterou předložila ministryně pro lidská práva a menšiny Džamila Stehlíková.

LIDICE – Památník Lidice uspořádal od 1. do 4. října mezinárodní kongres na téma hrozby neonacismu. Přednášku o romském holocaustu přednesla Jana Horváthová (MRK). O současné nedostačující reflexi těchto událostí se zmínil náš redaktor Karel Holomek.

Kázání, slunce a tanec na Svatém Kopečku

OLOMOUC – Stovky Romů přijely 27. září do baziliky Navštívení Panny Marie na Svatém Kopečku u Olomouce, aby se zúčastnily tradiční romské pouti. Její letošní desátý ročník sestával z mše sloužené páterem Františkem Lízna a knězem Jiřím Rousem, ale hlavně z festivalu romských souborů.

Páter Lízna ve svém kázání povzbuzoval asi 150 přítomných Romů a 50 Neromů k větší aktivitě: „Všichni jste děti Boží, i když vám nadávají.“ Při srovnávání života sociálně slabých a majetné elity uvedl, že spíše projde velbloud uchem jehly než boháč branou ráje. „Nenechte se zatlačit do ghett,“ vyzval Romy.

Kritizoval také provádění potratů a ženám doporučoval: „Neřkejte jenom, že jste těhotné, ale že jste v požehnaném stavu.“

Lízna též ocenil, že znovu vychází Romano hangos. „Je tady rozhovor se Zdeňkem Gužim, jedním z vás, kte-

rý kandiduje ve volbách. Velmi mě potěšilo, že si váží blahoslaveného Roma ze Španělska Ceferina Jiméneze Mally, zvaného El Pelé. Kdo z vás to četl?“ zavtipkoval a spočítal pět zdvižených rukou.

Na otázku Romano hangos, zdali ho o příznivou zmínku o našem listě někdo požádal, páter odpověděl: „Nikoliv, to bylo takové momentální vnuknutí Boží.“

Areál baziliky pak patřil hudebním a tanečním skupinám, na které se přišlo za slunečného počasí podívat asi 400 Romů a 30 Neromů. Jako první vystoupil soubor Čercheňa z brněnského Dromu pod vedením Patricie Hanzelové. Následovalo Středisko volného času Devleskhere Čhave z Valašského Meziříčí, Vzájemné soužití z Ostravy, hipopový Rock Kojetín vedený Stanislavem Pom-pou a řada dalších skupin z celé republiky. Na pódiu zněla romština, ale i maďarština, slovenština a čeština.

Pavel Pečínka

Svoje umění předvedlo i sdružení Vzájemné soužití z Ostravy.

Foto: pp

Agentura a její aktivity na jižní Moravě

Se vznikem Agentury pro sociální začleňování v romských lokalitách jsou spojena velká očekávání jak u představitelů samospráv a neziskovek, tak i u Romů. Ne vždy však mohou být naplněna.

V Brně působí Agentura od letošního dubna. Ve své pilotní fázi, která skončí s rokem 2009, byla zřízena jako samostatný odbor při Úřadu vlády ČR a podléhá ministryni pro menšiny Stehlíkové. Hlavním cílem Agentury je snižování sociálního vyloučení v romských lokalitách. Jak toho chceme dosáhnout?

Základní nástroj činnosti Agentury představuje lokální partnerství (LP). V Brně bylo LP ustaveno v červnu za účasti města Brna, romského střediska Drom a občanského sdružení IQ Roma servis. Cíl LP Brno spočívá v přípravě integrace obyvatel vyloučených lokalit a v její realizaci. Při tvorbě strategie vychází LP ze zdrojů dostupných v lokalitě. Mezi priority LP Brno patří vzdělávání a bydlení. V těchto oblastech podporujeme kvalitní projekty a zvyšování kvalifikace těch, kteří je budou provádět.

LP Brno spolupracuje s pracovní skupinou Rady města Brna pro integraci sociálně vyloučených osob, která má podobný cíl. V září byla dokončena první část strategie věnovaná bydlení. Tento materiál reaguje na rizika spojená s privatizací bytového fondu, s deregulací nájmu, s problémy při přidělování bytů a s rostoucím zadlužením obyvatel. Snaží se využít zdrojů, které jsou v evropských fondech určeny na opravy zanedbaných městských čtvrtí.

David Oplatek

Lokální konzultant Agentury

z obsahu

Jak žijí skandinávští Kalé
Romské tradice se udržují i ve Finsku.

strana 2

Drog už bylo v Brně dost
Olašský předák odsuzuje své příbuzné.

strana 3

Z Moravy až do Kanady
Gustavu Tomymu se za mořem zalíbilo.

strana 4

Menšiny a osmašedesátý
Znáte minulost Svazu Cikánů-Romů?

strana 6-7

Páter František Lízna: Nenechte se zatlačit do ghett

Pátera Františka Líznu provází nekonformita a konflikty se stranickými i církevními autoritami celý život. Tento tvrdý antikomunista a přitom sociálně orientovaný člověk, silně věřící katolík a přitom častý kritik oficiálního církevního establishmentu v posledních letech upoutává pozornost angažovaností ve prospěch Romů.

Na mši jste hovořil o své pouti do Chersonu. Jaké dojmy jste si odtamtud přinesl?

Páter Lízna s romskými poutníky na olomoucké mši 27. září. Foto: pp

Šel jsem pěšky na poutní místo v Chersonu na Ukrajině. Vycházel jsem z kopce Kremenec na slovensko-polsko-ukrajinské hranici. Potkal jsem tam jediného člověka. Fotografa, který dělal pro časopis Romano vodi! Byla to pátá etapa mé pouti. Předsevzal jsem si to, když jsem se v roce 1984 vrátil z vězení. Šel jsem bez mobilu, jen pěšky. Víte, k Romům jsem přilnul srdcem, takže jsem taky Rom. Ale i když jsem Rom, tak koně zatím nemám. Pouť do Chersonu, to bylo celkem 1600 kilometrů. Pomohla mi tam Romka, i když sama měla málo, přitom z jedné fary na Ukrajině mě vyhnali. Spal jsem taky pod širákem v krymské vesnici zvané Traktorovka. Když jsem uslyšel v noci z minaretu pod

tmavou oblohou zpěv muezzina, bylo to něco nádherného. Ovšem uvědomil jsem si, jaké my křesťané máme štěstí, že na rozdíl od Alláha je Kristus mezi námi.

Mám rakovinu, lékaři mi tu cestu nedoporučili, ale po návratu zjistili, že se mi krev zlepšila.

Různým osobnostem vždy kladu otázku, jakou metodu považují za vhodnější – variantu, že Romové si snadněji a efektivněji budou řešit své věci sami, a nebo naopak metodu plzeňských antropologů, poukazujících na neprostupné bariéry mezi romskými vůdci, rody i rodinami, takže podle nich jsou vhodnější neromští specialisté a především asimilační a sociální, ne etnický přístup.

Antropologové ať zpokorní a naslouchají romským vůdcům. Jistě, Romové se neasimilovali, jsou sví. Nelpí na bohatství, není to agresivní národnost. Jsou mnohdy způsobem obživy a životem blízcí tomu, s čím se setkával Kristus. Jde o lidi pohybu, poutníky, o křesťany. Všimněte si, že Romové i Židé, a to mají společné, úplně nesplynuli s okolím nikde, v tom vidím určitý hlubší záměr.

Kde se u vás vzal tak neobvykle silný vztah k Romům?

Moje matka pochází z Chustu, z Podkarpatské Rusi. Myslíte, že by se třeba tam sblížila s nějakým Romem a já to měl v genech? Ne, tak teď trochu vážně. Kvůli stržení rudé vlajky jsem byl v trestné rotě v Michalovicích dohromady s Maďary a Romy. Na závěr vojny mě poslali pást vepře. Mí nejbližší sou-

sedé v té oblasti byli taky Romové. Aby mně ty prasata nerozebrali, dali mi nadřazení samopal se slepými náboji, abych střelil do vzduchu. Zde jsem s nimi navázal první kontakt, nic špatného se nestalo. No a pak ve vězení mě dávali na jednu celu s Romy, tam jsme se poznali. Od té doby jsem s nimi stále v kontaktu. Teď už se 10 let na faře starám o romského chlapce. Mnohokrát mně sebral peníze, ale ke konci života už to vidím pozitivně. Vždyť krade možná méně než jeho otec.

Proč tak často zdůrazňujete, že sám jste Rom?

Do staré občanky jsem si dal, že jsem Rom. Jeden jezuita, můj nadřízený, se mě ptal – co tou svou romskou národností, ke které ses přihlásil, chceš vlastně říct?

Pokračování na str. 2

zaznamenali jsme

Makejte gádžové. Lídr ODS ve volbách do zastupitelstva Ústeckého kraje, hejtman Jiří Šulc představil pokračování kampaně, kterou uvedly plakáty s nápisem Makejte gádžové, ať se máme líp. Na dalších transparentech v Mostě a Litvínově umístil hesla jako Stop zneužívání sociálních dávek, Pro peníze do práce a Pro pomoc na úřad.

Investice do Bratislavské, Francouské a Cejlu. Za evropské peníze hodlá Brno opravit jednu z nejzanedbanějších částí města, kde žije hodně Romů. S pomocí EU by se měla zvelebit veřejná prostranství a opravit domy v ulicích Bratislavské, Francouzské a na Cejlu. Počítá se s úpravami za 311 milionů korun, přičemž polovinu zaplatí město.

Tah hry na romskou kartu. Vicepremiér Jiří Čunek zveřejnil pracovní verzi svého návrhu koncepce řešení problémů romského etnika. „*Ani ne měsíc před volbami je to znovu Čunkův tah hry na romskou kartu,*“ řekl k tomu Zdeněk Ryšavý ze sdružení Romea (www.romea.cz).

Do boje s nezaměstnaností Romů. V Kobylé nad Vidnavkou na Jeseňnicku se hodlají pustit do boje s nezaměstnaností Romů. Letos se v Kobylé z devíti absolventů kurzů práce se dřevem uchytili nastálo tři. Příští rok chce SRNM projekt rozšířit na 40 lidí.

Trestní oznámení na Národní stranu. Organizace Libertas Independent Agency, sdružující brněnské muslimy, podá trestní oznámení na krajně pravicovou Národní stranu a její šéfkou Petru Edelmannovou. Muslimům se nelíbí výzvy národovců na jejich stránkách typu Mešity zbourat, Islám zakázat a Islamisty zavírat na doživotí.

Policisté odložili případ českého vydání Turnerových deníků. Podle policejního mluvčího Ladislava Bernáška dospěla policie na základě znaleckého posudku k tomu, že publikace knihy není trestný čin. Románová fikce popisuje povstání, po kterém bílá rasa převezme vládu v USA a pak na celém světě.

SRNM má další klubovnu

MORAVSKÝ BEROUN – Občanská sdružení Ecce Homo Šternberk a SRNM v Olomouci otevřela 23. září nové centrum pro děti a mládež v Moravském Berouně. Sídli v prostorách místní školy. Ecce Homo vytvořilo i zázemí pro další dvě terénní pracovnice Romodromu. Na snímku je zachycena se svým souborem Jiřina Somsiová z olomoucké pobočky SRNM, jedna z hlavních organizátorek kulturních a společenských akcí v tomto regionu, při slavnostním otevření. (red)

Páter František Lízna: Nenechte ...

Dokončení ze str.1

Odpověděl jsem: četl jsem v evangeliu, že máme být na straně chudých. Pokud tuhle věc nebudeme řešit, pak může přijít doba, kdy dají Romy do táborů. Pak přijdu na bránu a řeknu – já jsem taky Rom, na mě jste zapomněli. To abych byl pořád s chudými.

Ale já myslím, že se to snad nestane. Rád bych svůj život dokončil tím, že třeba budu zabít ve rvačce se skinheady na obranu Romů, aby oni věděli, že za nimi ostatní stojí.

Pořád se pohybuje v oblasti víry nebo morálky. Jenomže jaké konkrétní věci by se měly u Romů řešit neodkladně, co vám přijde jako nejdůležitější?

Nabízejí se tři možnosti: Kdyby budeme proti, tedy „to be against“, dopadne to špatně. Další postup je pracovat pro Romy, tedy „to be for“. Nejúčinnější je ovšem být s nimi, „to be with“.

Když se objeví ušlechtilý člověk, který chce pomáhat, nemusí jezdit do Afriky, ale může pracovat doma s Romy. Přál bych Romům někoho, kdo by pro ně měl význam jako Martin Luther King pro černochy.

Katolická církev a multikulturalismus, slučuje se to podle vás?

Tak třeba ultrakatolíci si nepřejí, aby zde byly mešity. Ale ty se přece staví proto, aby zde nebyl terorismus. Sami chceme náboženskou svobodu, ale nechceme ji někdy dopřát jiným. Je to v pořádku?

A zapeklitá otázka na závěr: kontroverzní Jiří Čunek.

Čunek? Víte, když začal ve Vsetíně, napsal jsem mu ze začátku slušný dopis. Ale pak se ukázalo že to neodpovídá mé naději. Nejvíce mě zklamalo to, že takhle jedná člověk hlásící se ke křesťanství.

Otázky kladl Pavel Pečínka

Tajemství a tradice finských Romů

Finská romská zpěvačka Hilja Grönfors a její neteř Satu. Foto: MRK, Anna Juránková

HELSINKY – Finská metro-pole hostila mezi 2.-4. říjnem romský festival, na nějž zavítala i delegace brněnského Muzea romské kultury (MRK). Akce kladla důraz především na filmovou tvorbu. Její součástí však bylo i ve Finsku oblíbené karaoke nebo koncert kapely Latso Dzinta a zpěvačky Hilji Grönfors, interpretky starých písní finských Romů.

Po dva dny se promítaly snímky o Romech. Veřejnost zde poprvé mohla shlédnout dokumentární film významné finské režisérky Katariny Lillqvist, věnovaný výše zmíněné zpěvačce Hilja a shrnující posledních dvacet let života finských Romů (Jeho autorka žila několik roků v Česku, kde natočila vynikající loutkový seriál o Romech a jejich pověstech: Míre bala kale hin / Moje vlasy jsou černé, který vysílala ČT jako večerníček). V rámci festivalu se promítal také film Soňa a její rodina o životě Romů ve slovenské romské osadě Rudňany (režie D. Rusnoková) a náš muzejní film o holocaustu Romů: To jsou těžké vzpomínky (režie M. Rychlíková).

V rámci rozsáhlé prezentace MRK došlo i na premiéru nového snímku o muzeu. Pochází z dílny jeho videodokumentátorky a nadané absolventky filmové školy Tomáše Baťi ve Zlíně Anny Juránkové. Svižně strížený snímek podbarvený romskou hudbou slavil u návštěvníků úspěch a zdálo se nám, že jsme se díky němu stali prominenty festivalu a všichni najednou zatoužili přijet se do Brna podívat na vlastní oči na ten „romský poklad“. Zástupce MRK totiž finští Romové pozvali mezi sebe zcela záměrně. V čem spočíval hlavní účel naší návštěvy?

Finsko obývá asi jen 10-12 000 Romů převážně ze skupiny Kale, kteří jsou finskými starousedlíky. Žijí zde od 16. století, na rozdíl od běženců z Balkánu, kteří do Finska míří od prosince 2007, kdy došlo k rozšíření volných hranic Schengenského prostoru mj. o Rumunsko a Bulharsko.

Není tomu tak dávno, co finští Romové ze skupiny Kale opustili pohyblivý způsob života (od 50. let 20. století). Dnes žijí již jen ušedle, ale stále v rodových pospolitostech a především v mikrosvětě svých tradičních zvyklostí, pravidel a zásad. Jejich nejvýraznějším vnějším odrazem, který není možno přehlédnout, je dnes neobvyklý, „starosvětský“ oděv žen.

Zatímco muži se oblékají dle módy (jen více nosí na hlavách klobouky a mladí na úkor ležérně otřených riflí a triček preferují kvalitní a vždy důstojné společenské oblečení na úrovni – obleky, košile, vesty, kravaty), současný oděv těchto žen se dá skutečně nazvat krojem. Jeho základ tvoří sukně z černého sametu zakrývající nohy až po paty. Těsně pod pasem vyztužená a tedy „barokně“ nadýchnutá sukně váží asi 15 kg a je ušita z 26 metrů látky. Halenky z průsvitných bohatě zdobených silonových materiálů (pod nimiž ženy nosí neprůhledný spodní oděv) mají dlouhé rukávy, na ramenou bohatě našasené a u krku jen malý výstřih s límečkem obšitým bílou krajkou.

Oděv i rituální čistota

K tradicím finských Romů však nepatří jen oděv, ale i řada dalších pravidel (souvisejících s rituální čistotou, která kdysi v základních rysech spojovala většinu Romů). Ta drží rodiny pohromadě, ale vytváří také jisté přehradu, které poněkud ztěžují zapojení finských Romů do většinové společnosti. O tom pojednával dokumentární film Vyhánání (Puhdistus). Ukazuje dospívající dívku tradiční komunity, která hledá seberealizaci v nějakém povolání. To se jí nakonec kvůli množství překážek, které jí do cesty kladou rodová pravidla, nepodaří. Jakákoliv škola se nachází daleko od jejího

bydliště, na internátě s dívkami vyznávajícími jiný životní styl žít nedokáže. Práce ve zdravotnictví s nemocnými lidmi pro ni nepřipadají do úvahy, nemohla by jako mladá dívka ani pečovat o staré lidi, což souvisí s tradiční a u finských Romů dosud v jejich kultuře pevně zakotvenou úctou ke stárí. Dle věku i pohlaví stojí nebo sedí lidé v místnosti, starší musejí být výše než mladí, muži výše než ženy, ženy a muži vůbec zvlášť. Při úmrtí člověka dochází dosud k pálení věcí po mrtvém, což ve filmu způsobí zásadní problém, když se zjistí, že se spálila také smlouva dokládající vlastnictví domu a jeho pozemku.

Romové, s nimiž jsme se setkali, patřili především k rodinám, které dodržují tradiční zvyklosti, na rozdíl od jednotlivců, kteří se rozhodli žít moderně a po svém. Díky takovému uvolnění se jim podařilo nalézt uspokojivou práci. Přitom ani tato volba dnes už neznamená vyloučení z komunity. Záleží na každé rodině, jak se postaví k takovému členu, dokonce se prý objevují smíšená manželství už i v těchto tradičních komunitách.

Samí tito Romové cítí, že globalizační tlak postmoderní doby doléhá i na ně, rodinné vazby se už delší čas přetrhávají, některé zvyklosti mizí, jiné nebudou dlouho udržitelné. Nejvíce je tíží zřetelný úpadek znalosti finského dialektu romštiny. A toto je ten důvod, proč jsme byli jako muzejníci zachraňující kulturu Romů do Finska pozváni. Naše dojmy a poznatky nejvíce zajímaly právě Romy, kteří se obávají zániku vlastní kultury. Přejí si zachránit a uchovat rodové bohatství. Právě tato uvědomělost hodnoty vlastní kultury nás u finských Romů příjemně překvapila, zejména vzhledem ke smutnému boji našich Romů s mindráky ze svého původu a všemožnou snahou jej popřít. Ostatně, finská romská žena majestátně kráčející ulicí nastrojena v přepychovém oděvu s hlavou hrdě vztyčenou vzbuzuje jako pravá dáma zaslouženou pozornost a úctu.

Jana Horváthová

Autorka je ředitelkou Muzea romské kultury

Snímek dokládá, že romské tradice ve Skandinávii nezanikly. K nezbytným doplňkům tradičního oděvu finských Romů patří šperky. Foto: MRK, Anna Juránková

Olomoucí zněly Romane gila

Kapela Romdisk z Bruntálu, uprostřed zpěvák Ivan Cina z Běloruska.

Foto: pp

OLOMOUC – Zatímco lidu-prázdným ulicím Olomouce v sobotu 20. září kraloval vtíravý chlad, v prostorách letního kina to odpoledne začalo žít. Olomoucká pobočka SRNM, vedená Jiřinou Somsiovou, zde uspořádala festival Romaňi gili.

V okolí pódia se usadilo kolem 250 návštěvníků, Neromů přišla necelá desítka. Festival odstartovala skupina Imperio z Přerova, její hlavní zpěvák Milan Gábor s černým kloboukem a v kožené bundě publikum oslovoval romsko-českou směsí. „O prázdninách jsme koncertovali po hradech, například na hradě Pecka,“ přiblížil uplynulé léto Gábor. Imperio hraje pro větší kluby a festivaly, nyní chystá nové CD nazvané Šun (Poslouchej). Repertoár skupiny lze označit za všehochuť, zahrnuje etno, latin,

tvorba Imperia je většinou romská. Dnes pětáctiletý Gábor, otec čtyř dětí, se vyučil obráběčem kovů, pak podnikal. Hudba ho začala přitahovat před sedmi, osmi lety. Nyní píše hudební texty a básně. „Spolupracujeme s občanským sdružením Kappa, členové kapely působí zároveň jako dobrovolníci v nízkoprahovém klubu pro volnočasové aktivity, kam chodí asi 80 dětí denně,“ upřesnil zpěvák.

Jako druhý vystoupil dětský soubor Amare Ternore (Naši mladí) z Olomouce, svým zpěvem zaujali publikum hlavně Nikola Šebková a Jiří Somsí. „Zde vyniká hlavně naše malá hiphopačka Veronika Vaverková,“ pochválila jednu z tanečnic Jiřina Somsiová.

Následoval Romdisk z Bruntálu, v němž zaujal zpěvák Ilja Cina, který se označuje za běloruské-

ho Roma. Kapelu vede její zakladatel Ivan Mika. Hlavním zpěvákem je Rostislav Mižigar, druhým Ilja Cina, sestavu tvoří dále Ivan a David Mikovi a Miroslav Gaňo. Profil kapely přiblížil Ivan Mika: „Hrajeme hlavně jazz-rock. Chceme jít do studia nahrávat, ale hledáme sponzory. Prázdniny jsme strávili na festivalu v Teplicích, v Karviné jsme vyhráli soutěž Romský slávik.“ Mika vyrůstal v hudebnické rodině, hodlá jít na konzervatoř.

Poté přišli Street Boys, chlapi od 8 do 16 let z Komunitního centra v Hranicích na Moravě. Podle romského poradce Roberta Sutorého, který se souboru věnuje, v červnu koncertovali pro Evangelickou akademii v Praze, jejich další vystoupení na romské zábavě v Přerově navštívilo 200 lidí. „Výšly jim tři cédéčka – Kluci z ulice, Chceme víc a Hledám svou cestu. Vznikli v roce 2003, mají šest členů,“ řekl poradce.

Na závěr Romaňi gili se předvedli Čercheňa a hlavně Terne čhave (Mladí kluci) z Hodonína. Kapela se skládá z Igora Zimy (zpěv, klávesy), Tomáše Malíka (klávesy, zpěv) a Jana Slyšky (kytara). Začínala nejdřív po zábavách a hospodách, nedávno vytvořila stejnojmenné CD Terne čhave. Organizátorkou skupiny je vedoucí hodonínské pobočky SRNM Hana Vašková.

„Festival se mi líbil, ale mrzí mě, přišlo málo Neromů,“ postěžovala si olomoucká koordinátorka poradců pro záležitosti Romů Renata Kottnerová. **Pavel Pečínka**

Summit pal o Roma andro Brusel

Historicko angluno evropakero kidipen pal o Romasas 16. 9. 2008 andro Brusel. Organizindža les e Evropakeri komisija u pre kada kidipen avla uprede sar jekh šel manuš. Sas ode eurokomisara, šerutne khatal o organizaciji the instituciji, vlády, NGO the Roma, saven pro kidipen bičhade o romane lumakere the phuvengere organizaciji.

Anglunes chudla te del duma o José Barroso, šerutno khatal e Evropakeri komisija. Jov phendža takoj anglal, kaj andre Evropa dživen milioní Roma andro kajse kondiciji, save našči aven akceptimen andre moderno Evropa. Dijader phendža, kaj le Romen mušinen te avel kajse šanciji andro bešiben, sikhaviben the andre buči sar hin sakone avres. Diňa

duma the pal koda, kaj e Evropakeri komisija šaj politickones ispidel pre koda, kaj pes te kerel feder buči pal o Roma andro phuva, kaj pes mušinel te phagel e etnicko stigmatizacija pal koda, sar hin thodo andro Kodaňska kriteria.

George Soros, baro barvalo the lačho manuš kerdža apelis pre koda, kaj pes te kerel feder le Romenca, save dživen andro baro nalačhipen. Pal leskeri godži hin majgoreder andre diskriminacija koda, kana hine o manuša thode pre sera khatar aver manuša – andre segregacija, savi perel pro Roma andre Evropakeri unia. Kampel te hazdel strategija, savaha pes ačhave-la e segregacija u sikhadža pre koda, so pes kerel le Romenca

andre Italija, kaj kiden o burnika the le cikne romane čhavorenge. O Soros vakerdža the pal o Roma Ostravatar, save sas bari bacht paš o sudos andro Straburk.

Majzoredler kritika pro kidipen the pre koda, so hin le Romenca andre Evropa, thodža o Rudko Kawczynski, presidentos khatal o ERTF. Jov phendža, kaja savore dumi pal o Roma imar šundžam, prindžaras savore pharipena save le 15 milionen Romen andre Evropa hin, kajča musaj te phučas, soske oda hin avke.

Pro agor šaj phenas, kaj o summit phundradža o phučibena pal o Roma andre Evropa, u phundradža the koda, so phučel o Rudko Kawczynski. **Ondřej Giňa**

Brusel žil romským summitem

Historicky první evropský summit o Romech, jehož organizátorem byla Evropská komise, se uskutečnil 16. září v Bruselu. Přijelo na něj více než sto delegátů ze zemí Evropské unie (EU), mezi nimi eurokomisaři, představitelé vlád i nevládních organizací včetně Romů, které delegovaly mezinárodní a národní romské organizace.

Jednání zahájil José Barroso, předseda Evropské komise (EK). Hned v úvodu zdůraznil, že miliony Romů žijí v podmínkách, které nejsou akceptovatelné v moderní Evropě. Dále poukázal na to, že Romové musí dostat stejné šance a příležitosti v oblasti bydlení,

vzdělání a zaměstnání. Podle něj může EK politicky usměrňovat a ovlivňovat národní, regionální i místní úroveň při prosazování opatření k odstranění etnické stigmatizace podle kodaňských kritérií.

Americký finančník a filantrop George Soros vyzval ke změně v zacházení s Romy, kteří žijí v nelidských podmínkách. Podle jeho názoru představuje nejhorší formu diskriminace sociální vyloučení, kterému čelí Romové v EU. Poukázal na situaci v Itálii, kde jsou odebírány otisky prstů i romským dětem a kde existuje evidentní snaha postavit Romy mimo zákon. Zmínil rovněž případ Romů z Ostravy a jejich

úspěch u soudu ve Štrasburku. K summitu a jednání o záležitostech Romů se velmi kriticky vyslovil Rudko Kawczynski, prezident Evropského fóra Romů a Travelerů (ERTF). Podle jeho slov na schůzce nezaznělo nic nového. Byly pouze zopakovány fráze a popsány dávno známé skutečnosti. Podle jeho názoru selhává EU při řešení neúnosné situace 15 milionů Romů v Evropě a otázkou zůstává, proč tomu tak je.

Lze konstatovat, že romský summit se stal mimořádnou událostí, protože na evropské úrovni otevřel možnost k dialogu i otázce, kterou nadnesl Rudko Kawczynski.

Ondřej Giňa

komentář

Proč konzultant Agentury svoje kroky nekonzultuje?

KAREL HOLOMEK

Na úvodní straně našeho měsíčníku vyšel text brněnského konzultanta Agentury pro sociální začleňování v romských lokalitách pana Davida Oplatka. Redakce Romano hangos nemůže ponechat jeho článek bez povšimnutí. Existuje několik vážných výhrad k této informaci, a sice:

Přesto, že Agentura v Brně byla ustavena již v dubnu, pan Oplatek nebyl schopen oslovit potenciální partnery z řad nevládních organizací. Naskytá se otázka, proč vybral jenom IQ Roma servis a Drom. Proč neoslovil takové instituce, jako je Muzeum romské kultury nebo Společenství Romů na Moravě?

Zajímalo by mne, jaká pravidla hry byla pro činnost Agentury stanovena, je-li vůbec přijímán obecný úzus o spolupráci nevládních organizací jako princip efektivní a žádoucí, a nebo zda je výběr dán jen úzce osobním názorem konzultanta Agentury, který rozhodně nemůže být jediným moudrým.

Je zásadou Agentury princip diskuse s účastníky nebo platí administrativní rozhodování?

Pravidla Agentury nic neříkají o způsobu rozdělování získaných finančních prostředků, takže je na místě podezření, že peníze budou rozdělovány na základě administrativního rozhodnutí konzultanta bez znalosti konkrétních potřeb a toho, co jednotlivé nevládní organizace dělají, jakou mají a měly pověst v minulosti, a hlavně, jaké důvěře se těší u Romů v dané lokalitě. Ale především: co umí nejlépe v práci tohoto druhu, tedy při začleňování Romů do společnosti.

To, co bylo až doposud prezentováno v činnosti lokálního konzultanta pro Brno a Břeclav, má za následek spíše rozčarování a poznatek, že mezi nevládními organizacemi neexistuje spolupráce, nýbrž docela „vlčí“ konkurence. To určitě k efektivnosti v dané lokalitě nepřispívá. Určitě to není ani úmyslem tvůrců Agentury.

Redakci Romano hangos je známo, že například v mikroregionu Žulovsko na Jesenicku se uplatňuje přístup opačný: je jím diskuse o potřebách společného programu pro všechny, kteří jsou v mikroregionu ochotni pracovat. Jak je možné, že dva konzultanti Agentury mohou mít tak diametrálně rozdílné názory? Konec konců, vždyť výraz „konzultant“ je odvozen od infinitivu slova konzultovati. A to nejde jinak než formou diskuse.

Autor je členem Monitorovacího výboru pro činnost Agentury

Skončete už s těmi drogami, vyzývá olašský Rom z Brna

Mám děti a vnoučata, která dorůstají a bojím se, aby se nestaly i ony závislé na drogách. Můj syn a dcera na drogách už závislé jsou. Dceři je 31 let a klukovi 25. Před pěti až osmi lety nebylo tolik olašských prodejců drog jako dnes. V Brně na Cejlu, Bratislavské, Příční a Vlhké prodávají dnes někteří olašští Romové drogy běžně. Bolí mě to. Mnozí Olaši likvidují nejen sebe, ale i svoje děti. Nemůžu se dívat na to, jak teta prodává drogy svému synovci. Olachům je úplně jedno, co bude dál.

Jako věřící člověk bych je chtěl poprosit, aby s tím vším už přestali. Pokud se moje prosba mine účinkem, budu nucen jednat jinak. Znáám je všechny, znám jejich jména. Budu nucen je nechat všechny zavřít. Důvodů pro to mám dost. Moje dcera je zavržená, kradla, protože neměla peníze na drogy. Až přijde domů, tak jí drogy znovu prodají její vlastní tety či bratrance.

U olašských Romů se dají koupit drogy tak jako chleba v potravinách. Vybírání kabelek jim už nevyhovuje. Živí se tím, že je prodávají bez zábran i dětem a přitom vědí, čím ty děti jsou. Nedávno si

jeden člověk ze Slovenska koupil tady v Brně od Olachů drogy a použil je. Po cestě domů málem havaroval. Jeho otec po prodeji vyžadoval třicet tisíc korun za to, že bude mlčet. A peníze dostal.

Když některý olašský Rom vrazí do prodeje drog třeba 100 000 korun, vydělá na tom dalších 400 000. Někteří Olaši jakoby ztratili svoje morální vlastnosti. Jim jde o výdělek. Ukojí se v kasinu, kde peníze během chvilky utratí. Rodiče, jejichž děti berou drogy, ani neprotestují, nikde si nestěžují a nikoho by neudali, protože sami drogy prodávají. Když pak někdo umře, tak mladí říkají, že si neuměl drogu píchat. A když staří vědí, kdo je na vině a mají důkazy, tak mu dají pokutu 30 000 korun. Viník zaplatí pozůstalým, a tím je to vyřešené. Drogy prodává dál. Smrt je v tomto případě nezajímá. Olaši si vychovávají svou klientelu a zásobují ji drogami. Udat to nemá kdo, protože drogy prodávají už skoro všichni všem. Doslova prosím olašské Romy, prodejce drog, aby s tím okamžitě přestali.

Autor ani zprostředkovatel textu si nepřáli zveřejnit svoje jména.

Diskuse – kniha návštěv
www.srnm.cz/cz/guestbook.htm

Sar te ačhavel e skarha khatal e Kanada

O Roma pes pale kiden u džan andre Kanada te mangel azyl. Kalestar avel avri koda, kaj e Kanada thovel pro manuša khatal e Čechiko pale vizu. E čechiko diplomacija kerel buči pre koda, sar te prevakerel le manušen andre Kanada, kaj o Roma džan ke lende ča angle koda, kaj te len o podpori. Pal kada problem den dumi savore seri, andre Kanada, Čechiko the maškar o Roma.

Andro novembris avel andre Čechiko generalno guvernerka andal e Kanada, e raňi Michaelle Jean.

La Kanada hin peskeri imigračno politika, savi džal avri khatal o internacionalna standardi, u pal kada thovel le manušenge save mangel azyl pomoca, savi lenge kempel. Diskusija šaj džal pal koda, kaj khatal o Čechiko kamen te mukhel ča 500 manušen. Kada šaj dikhas the kavke, kaj e Kanada le Čečenge phenel: te peske nakerena ke tumende poradkos, u exportinena amenge tumare problemi le Romenca, ta pre tumende pekas vizum. Amare šerutne khatal e vláda vakeren koda, so imar čirla džanas. Phenen savoro pro Roma, kaj kamas te dživel khatal o pod-

pori u andre Kanada kaj džas ča anglo love. Savoro vakeren avke, kaj savori doš džal khatal amende, u nabajinen aňi koda, sar pre lende avel e kritika avral, khatal o bare organizaciji the instituciji. O Roma godžaha keren ča koda, so lenge ačhol. Namaren pes, nadžan andro mariben, skiden pes u džan adarig het. Andro palune biš berša pes thode le gadženca andre duma pal koda, so kempel te kerel anglo feder dživipen, mangelas, kaj len te naavel dar andro dživipen, kaj len te aven manušane čačipena sar sakone avres. Ta akana so pre kada te phenel u sar te rešisarel kada problem? Kavke, sar kempel. Te avela le Romen savoro koda so hin le gadžen, soske bi o Roma denašenas andal peskeri phuv. O štatos mušinel te del le Romen savoro so lenge perel avke sar avre manušenge andro dživipen, u te marel tele e rasovo diskriminacija the e rasisticko mariben, savo pes kerel pro Roma. O štatos mušinel te del le Romen kajsi pozicija savi hin savore aver manušen andro dživipen la bučaha, bešibnaha, školenca, u kada mušinel te avel všadzi.

Ondřej Giňa

Jak zažehnat vízovou hrozbu z Kanady

Opětovný odchod Romů do Kanady vyvolává hrozbu obnovení vízové povinnosti pro české občany cestující do této země. Česká diplomacie se snaží přesvědčit kanadskou vládu, že Romové k nim odcházejí výhradně z ekonomických důvodů s cílem zneužít jejich štedrý sociální systém, poskytovaný žadatelům o azyl.

Problémem se zabývá každá ze stran – kanadská, česká i romská.

V listopadu se u nás očekává návštěva Michaelle Jean, generální guvernérky Kanady.

Kanada má vypracovanou imigrační politiku podle mezinárodních standardů a žadatelům o azyl poskytuje v průběhu azylového řízení takové existenční zajištění, které odpovídá jejím možnostem. Diskutabilní je však stanovení kvóty 500 žadatelů o azyl z ČR. Toto opatření by se dalo chápat i tak, že Kanada tím sděluje České republice: nestojíme o export vašeho problému a pokud

s tím něco neuděláte, obnovíme pro vaše občany vízovou povinnost. Reakce našich státních představitelů se dala čekat. Veškerou odpovědnost svádějí na Romy.

Přítom Romové v podstatě volí nenásilnou formu řešení problémů. Dvacet let se snaží vyjednávat s představiteli státu o zlepšení životních podmínek, žádají zajištění bezpečnosti, lidských a občanských práv. Takže jaké je řešení této rovnice? Jednoduché. Stát musí Romům zajistit skutečné rovnoprávné postavení ve společnosti, rovné příležitosti ve všech oblastech života, chránit je před rasovou diskriminací a násilím, odstranit nerovné zacházení s Romy na všech stupních veřejné správy a především na úrovni místní samosprávy. Jinak řečeno, vytvořit v ČR i pro Romy takové existenční podmínky, aby i oni mohli říct: žijeme v demokratické společnosti, právním státě a bezpečně zemi.

Ondřej Giňa

Diplom Univerzity obrany v Brně

Karla Holomka zastihl osmašedesátý na vojenské akademii v Brně. Za to, že se vyslovil proti okupaci, byl propuštěn a následně se živil jako řidič. Od současného vedení Univerzity obrany nedávno obdržel poděkování za svoje občanské aktivity.

(red)

Fotografie přibližují manželku Oskara Schindlera Emilii

v Brněnci u Svitav. Fotografie čekají na shlednutí v Domě národnostních menšin ve Vocolově ulici č. 3 u stanice metra I. P. Pavlova.

(red)

PRAHA – Sudetoněmecká kancelář ve spolupráci s Kulturním sdružením občanů německé národnosti a Svazem Němců otevřela 22. září v Praze výstavu o životě manželky Oskara Schindlera Emilii. Ta zachránila kolem stovky polských Židů z Goleszowa. Její čin však zůstal ve stínu aktivity jejího manžela, který ochránil řadu Židů ve své továrně

Gusta Tomy: Andre Kanada na kamlom te džal, aľe mušindžom / Do Kanady jsem nechtěl, ale musel

Stěhování se mu stalo v jeho životě osudným. Poprvé se Gustav Tomy (51) stěhoval ještě jako dítě se svými rodiči, kteří šli za prací ze Slovenska do Čech. Gusta v Brně žil, chodil do školy, pracoval a v Brně založil rodinu. Po revoluci se stěhoval podruhé. Jak sám říká, „do Kanady jsem se nestěhoval proto, že jsem chtěl, ale proto, že jsem musel. Utíkal jsem před nebezpečím, Romové tady byli i zabíjeni a já se bál o život svých nejbližších.“

Jak se ti žilo v Brně?

Jako mladému člověku, ale i jako dospělému se mně žilo až do roku 1989 dobře. Pracoval jsem, vydělával a neměl se společností žádné problémy. Všude mě pustili, mohl jsem jít kam jsem chtěl, nic mi nehrozilo. Za komunistů byl rasismus možná skrytý, ale po revoluci se lidi velice změnili a nenávisť a rasistické útoky na Romy ve společnosti narůstaly. Někteří Romové dokonce byli i zabiti. V mém životě nastala velká změna a já jsem se rozhodl v roce 1997 před tímto nebezpečím utéct i s rodinou do Kanady.

Co pro tebe v té době znamenala revoluce?

On si každý myslel, že revoluce nám hodně změní život, že přinese něco lepšího. Myslel jsem si to i já. Ale později jsem poznal, že nám Romům nepřinesla nic: jen nebezpečí, strach, bídu a nenávisť.

Od kdy se to projevovalo?

Od roku 1990 to bylo všude, nebezpečí číhalo na každém kroku. Napadali nás nejen skinheadi, ale i normální Češi. Nemohl jsem se nikde uplatnit a v takové společnosti jsem už nemohl s rodinou dál žít.

Opustit vlast a jít do cizí země – co to pro tebe znamenalo?

V roce 1996 se otevřela Kanada a já to vzal jako možnost, jak vyřešit svůj problém s rasismem. Jel jsem do Kanady s tím, že tam rasismus nepocítím a nepoznám, ne z ekonomických důvodů.

Rodiče, sourozenci a rodina ti odjезд nezmlouvali?

Podpořili mě. Oni by jeli také, ale báli se cesty letadlem. Báli se života v cizí zemi i cizího jazyka.

Jak vás přijala Kanada?

Velice dobře. Cítil jsem se tam bezpečně. Ale začátek byl pro nás těžký. Kanada je vynikající země s vynikajícími lidmi, tam člověk dostane šanci do života. Žijí tam lidé různých národností a není tam rasismus. Prostě lepší politika, ekonomika, zdravotnictví, sociální systém. Lidi člověku pomůžou, poradí, úředníci mají jiný přístup k lidem. Žít v Kanadě mně vyhovuje.

Bylo pro tebe těžké najít práci?

Vůbec ne. Tam se na mě nedívali jako na Roma, práci jsem získal lehce a hned. Firmy jednají velice vstřícně a práci lidem doslova nabízejí. Tam není velká nezaměstnanost. V Kanadě žije asi dvě stě romských rodin z Česka a tak devadesát procent jejich dospělých členů pracuje. Na podpoře jsou jen starší padesáti pěti let nebo nemocní Romové. Existuje tam úřad, který sleduje trestnou činnost Romů, ale nevyskytuje se nic, protože Romové pracují.

Jak dlouho jsi v Kanadě žil?

Deset let a za celou tu dobu jsem nepocítil projevy rasismu. Dcera tam chodila od čtyř let do školky a když pak nastoupila do školy, tak se jí učitelé věnovali. Od první až do šesté třídy měla samé jedničky. Je jí dvánáct a přitom anglicky už mluví jako rodilá Kanadanka. Tady by ji strčili do zvláštní a neuměla by nic. Můžu říct, že tam se ve školách uplatňuje jiný přístup k dětem než tady v Čechách.

Mohl bys popsat svoje dojmy z naší politiky?

Lidi jsou tady strašně smutní, politika lidem bere vše, co může. Mnoho lidí nemá na nájem a když nezaplátí,

V Kanadě se dělá politika pro lidi, říká Gustav Tomy z Brna. Foto: Gejza Horváth

tak nikoho nezajímá, kdo má kolik dětí, vyhodí neplatíče na ulici a starejte se. Oni ctí zákon, ale už se nestarají, co bude s těmi lidmi dál. Děti dají do ústavu a myslí si, že jim pomohli. V Kanadě se o člověka v takové situaci postarají a stát mu dá možnost začít znovu. Tam se dělá politika pro lidi.

Phrala, sar pes tuke dživlas adaj Bernate?

Ciknovarbatar dživavas adaj. Keravas adaj buči, zarodavas mange šukar love the nahas man le gorenca ňisava konflikty. Keravas mange so kamavas, nadaravas man te phirel pal o foros, šaj geľom, kaj kamlom, všadzi man mukhenas the nič pes mange naacheľas. Ale sar avilas o berš 1989, ta miro dživipen prephagľas. Paš o komunisty has talam o rasizmus garudo, ale pal e revolucija pes le nipendar ačhle aver manuša. Le Romen nakamenas, e nenavisca o rasizmus the o rasisticka utoky pro Roma vazdenas upre. O gadže but Romen murdarde, o gadže čalade the miro dživipen. Sar pes činľas o berš 1997, ta akor mange phendžom, kaj mušinav adarig te džal het. Mre fajtoha mušindžom adarig te denašel andre Kanada.

So tuke andžas e revolucija?

O nipos peske gondofinľas, kaj e revolucija anela amenge feder dživipen. Ada mange gondofinavas the me. Ale palis prindžardžom, kaj amenge le Romenge naandžas nič, ča bari dar, čoripen the nenavisca.

So kerenas o gore le Romenca?

Le beršestar 1990 has o bibachtalipen the e dar pre dojekh krokos. Andro Roma pes mukhenas sar o skiňi, ta the o normalna nipi, o Čechi. Nahas man imar adaj pačiv ňikhaj, the vaš ada imar našči ačľlom adaj te dživel mre fajtoha dureder.

Mukhenas dar the andre tute?

E dar šunavas the akor, sar davas Čechoha ča duma. E dar andre mande barolas, daravenas man la dumaha u adaj pre štacija Bernate man marde buterval.

Sar has tuke te mušindžal te džal kheral andre cudzo phuv?

E Kanada pes phundradžas andro berš 1996 u me man olestar chudľom. Perdal mande oda has bari šancija, sar peske te kerel poradkos le rasizmoha. Phendžom mange, džav andre Kanada, odoj našči avel rasizmus. Andre Kanada geľom na anglo love, angle podpora, andre Kanada denašľom anglo rasizmus adaj andre Čechiko.

Sar pre oda dikhelas tro dad tri daj, o phraha o pheňa, tro fajtos?

Has rade, kaj džav het. Jon bi gelehas tiž, ale daranas le roplanostar.

Daranas la cudza phuvatar the la čhibatar.

Sar tumen iľas e Kanada?

E Kanada amen iľas pačivaha, odoj man nadaravas. Ale ešebnovareste hin všadzi phares.

E Kanada oda hin lačho štatos, odoj hin lačhe nipi, odoj manušes den šancija andro dživipen. Dživen odoj nipi savora lumatar, odoj nane rasizmus. Odoj hin feder politika, ekonomika, o zdravotnictvo o socialno systemos. Odoj o nipi manušeske šigitinen, le uradniken hin aver pristupos ki o manuš. E Kanada mange hin pre kedva, odoj kamav te dživel.

Phares has tuke te rakhel peske odoj buči?

Ta kaj, odoj avka nane, odoj pre mande nadikhenas sar pre Romeste. Buči mange rakhľom lokes takoj. O firmi pes likerem ki o manuš pačivaha u e buči leske ispiden. Sako ko kamel buči te kerel, ta buči peske rakhel. Andre Kanada dživen dujšel romane fajty u maj savore keren buči. Pre podpora hine ča o phureder manuša so hin lenge buter sar penda berš, the o nasvale. Existinel odoj jekh urados savo monitorinel le romengri trestno činnost, nič narakhle, bo savore Roma keren buči.

Keci berš dživehas andre Kanada?

Andro Toronto dživavas deš berš u calo oda ideos man nataľindžom le rasizmoha. E čhaj mange phireľas štare beršendar andre školka u sar geľa andre škola ta o učiteľa pal late moneki bajinenas. Imar peršona klasatar la has sama jednotky. Hin lake mekča dešuduj berš u angľičika vakerel sar Kanadanka. Adaj bi la dinehas andre osobito škola u nadžanľahas calkom nič. Šaj phenav, kaj odoj andre škola hin calkom aver systemos, the feder sar adaj pro Čechi.

Sar dikhes adaj pre amari politika?

O nipos hin adaj moneki smutno, e politika ratinel le štatos u le manušenge lel savoro so šaj. But manušen nane pre oda, kaj peske te počinen o bešiben. Sar napočinen, ta čhiven len avri pro tretuharis u nadikhen aňi pro cikne čhavore. Adaj pes likerem le zakonostar, ale so kerena ola manuša dureder the so lenca avela, ta pal oda nabajinen. Len lendar le čhavoren, thoven len andro javitovos u gondofinen peske, kaj lenge aleha šigitinde.

Andre ajsi situacija Kanadate pes džanen pal o manuš te postarinel, o štatos les del šancija, kaj hinke šaj pes chudel te dživel agorestar.

Otázky kladl Gejza Horváth

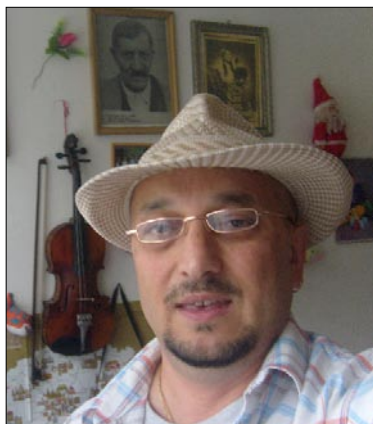
Anketní otázka do říjnového vydání Romano hangos určená jeho čtenářům tentokrát zněla: Kde leží příčiny romské emigrace do Kanady a jak by měla vláda reagovat?

Erazim Kohák

Je profesorem filozofie, vyučoval na několika univerzitách v USA. Nyní působí jako vědecký pracovník v Centru globálních studií Filozofického ústavu Akademie věd v Praze, často publikuje. Je členem ČSSD a čestné rady ekologického sdružení Děti Země.

Vím toho pramálo o Romech, kteří emigrují do Kanady, ale za svých pětasedmdesát let vím něco o lidech. Vím, že se zřídka kdy stěhují jen za lepšími sociálními dávkami. To bývá zástupný důvod. Zato se stěhují i navzdory obtížím za lidskou důstojností, za vědomím osobního významu, za uznáním svého lidství. Lidé snesou strast i bídu; Romové to ostatně nejednou prokázali. Těžko ale nesou ponižování, pocit zbytečnosti, marnost. Snad to nejdůležitější, co může většinová společnost udělat, je zajistit každému možnost uplatnění, vědomí vlastního významu a uznání osobní platnosti rovnoprávných občanů. Pak už je to na lidech, a těm věřím.

Janko Horváth-Dóme

Podle svých slov Rom tělem i duší již 48 let. Zaměstnání: učitel romského jazyka, žurnalista, bojovník za lidská práva všech utiskovaných. Žije v litvínovském Janově, učí na Obchodní akademii v Mostě.

„Každý člověk, bez rozdílu barvy pleti či náboženského vyznání, má právo na důstojný život beze strachu, nenávisti a rasismu a diskriminace.“ Tak zní citát z Ústavy České republiky a Listiny základních práv a svobod. Bohužel, v Česku právo funguje jen na papíře. A to nám Romům nestačí. Romové jsou podle názorů většiny nepřizpůsobiví. Už když se narodíme, dostaneme všichni nálepku nemakačenka, lhářa a podvodníka, parazita, ničícího vše kolem...

Desítky let nás někdo chce měnit, přetvářet k obrazu svému – ale jedná se o nás bez nás. Vlastně pardon – vždyť máme romskou vládní radu, máme ministryni, která prý dává Romům výhody. Také máme stovky poradců, asistentů v obcích a městech, kteří se však bojí promluvit, protože se obávají ztrá-

ty dobrého místa, prestiže a pádu z jakési vyšší kasty uvnitř romské pospolitosti. Jsem poradce, kdo je víc, že?

Čunek, Národní a Dělnická strana, dříve Sládkovi fašisté, ti všichni nás nutí k emigraci. Už nikdo z nás nevěří planým slibům gádžovských emisarů, agentur a těch, kteří se zabývají tzv. romskou otázkou. Jenže ona to není jenom otázka Romů, to je problém majority. Naše romské přísloví praví: Save lavutara, ajso bašaviben. Jací muzikanti, taková hudba. A české moudro říká: Jak se do lesa volá, tak se z lesa ozývá.

Nedivím se nikomu, když opouští vlast a jde za lepším životem. Moje babička mě učila: Čhavoreha – synku, před nikým se neponižuj, ale také nepovyšuj! Náš národ je ale ponižován po staletí. Stovky roků hledáme místo, kde nás okolí bude považovat za lidi. Nalezeme je? Ano, všude tam, kde nerozhoduje barva pleti. V Kanadě, v Anglii i jinde. Tam je opravdu Rom člověkem – manusem, který něco umí. Tady můžeme být ze samého zlata, stejně budeme pro většinu lidí jen „Cikáni“.

Co by měla česká vláda dělat proti romské emigraci? Co by měli samotní Romové dělat pro to, aby se obraz Romů zlepšil? Všichni společně – savore jekhetane – pracovat na tom, aby se romský národ v této malé zemi necítil jako občan druhé kategorie. Ach, pane Čunku a ostatní, jste k smíchu, jděte od války. Nerozumíte nikomu a ničemu. Ne Romové, ale vy jste ten vřed společnosti, který je třeba vyříznout. Dokud se to nezmění, pak budou naši utíkat za lepším. Mimochodem – já chci také emigrovat.

Najisarav, paľikerav, děkuji – odcházím – džav.

Štefan Tišer

Vede Sdružení Romů a národnostních menšin Plzeňského kraje, které od roku 2004 poskytuje sociální služby, organizuje volnočasové, vzdělávací, sportovní a kulturní akce.

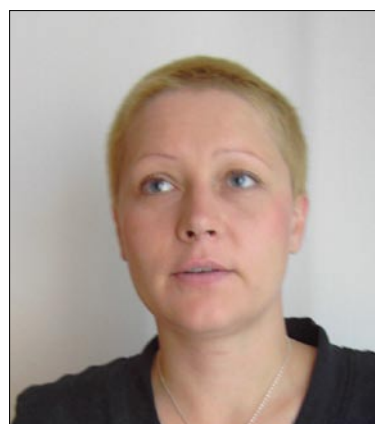
Vidím dvě hlavní příčiny emigrace Romů. Tou první je dlouhodobý nezájem české vlády o problematiku národnostních menšin. I dnes, v době, kdy je jedním z cílů sociální politiky inkluze, podpora práv národnostních menšin a reforma demotivujícího systému sociálních dávek, se skoro denně setkávám s diskriminací, když romský občan žádá o práci či o bydlení. Jak už někdo pronesl: „Je daleko těžší být v této zemi slušným pracovním Cikánem než slušným pracovním gádžou.“

Druhou příčinu spatřuji v médiích. Již uběhl nějaký čas od doby,

kdy Nova odvysílala v pořadu Na vlastní oči reportáž o bezstarostném životě českých Romů v Kanadě. Tedy co se nepovedlo panu Sládkovi a jeho ultrapravicové republikánské straně za několik let, povedlo se televizi Nova za 15 minut. Dle kanadského filozofa Charlese Taylora je v České republice odlišné soužití s příslušníky etnických menšin a imigranty, jejich tradice se od těch našich zásadně liší. Myslím, že právě tato slova nám napovídají, jak danou situaci řešit.

Vláda i organizace zabývající se problematikou národnostních menšin se musí řídit politikou sociální inkluze.

Měla by zde vzniknout multi-etnická společnost, kde by měli příslušníci jednotlivých etnických skupin rovné příležitosti v přístupu ke zdrojům ekonomickým, politickým i kulturním. Měla by být vytvořena vrstva inteligence, která působí ve zpětné vazbě na spoluobčany stejné národnosti. Za zamyšlení by stála i reforma školství ve smyslu antidiskriminační výchovy. Líbilo by se vám odstranit ze škol šikanu, předsudky a separaci „odlišných“? Mně ano!

Martina Brzobohatá

Od roku 2003 působí v organizaci Společný svět – Jekhetani Luma jako ředitelka a sociální pracovníce. Loni pracovala na Ministerstvu práce a sociálních věcí jako členka skupiny pro rozvoj sociálních služeb.

Přesnou odpověď neznám, napadají mě jen další otázky. Zajímaly by mě výpovědi Romů, kteří se do Kanady přestěhovali, a to hlavně: co od této změny očekávali, zdali se jejich očekávání naplnilo, a co pro to museli oni sami udělat. Napadá mě, že možná byli donuceni projít osobními změnami, kterými kdyby prošli u nás, nemuseli se nikam stěhovat. Pokud je Kanada mnohem lepším místem pro život Romů, tak v čem konkrétně?

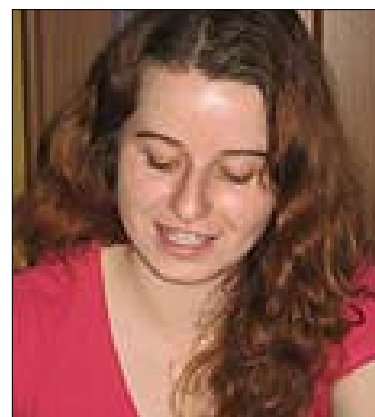
Miroslav Kotlár

Pracoval jako romský koordinátor na libereckém magistrátu, v současnosti je ředitelem Libereckého romského sdružení.

Ve filmu Indián a sestřička obsadil roli Martina Duny.

Otázky kolem emigrace Romů do zahraničí mě docela udivují. Dokonce je vnímám v některých souvislostech jako pokrytecké. Vždyť se stačí podívat, jak se v Česku žije průměrné romské rodině. Nacističtí členové legálně zřízené politické strany veřejně praktikují rasismus. A stát si to nechává líbit, ne-li dokonce s tichým souhlasem. Před školami stojí extrémisté a pod zástěrkou udržování pořádku zastrašují zejména naše romské děti. Člen Senátu veřejně prohlašuje, že by Romy vystěhoval za vysoký plot a že by jim zaplatil cestu do zahraničí. Média záměrně vytvářejí negativní mediální obraz Romů a otevřeně podporují konflikty mezi majoritou a Romy. Získat bydlení či zaměstnání je pro Roma několikanásobně těžší než pro Čecha. Proto se domnívám, že odsuzovat emigraci je víc než pokrytecké. Ano, kdekoli na světě je chleba o dvou kůrkách, ale to je na jiné téma.

A co by měla podnikat česká vláda? Zde jsem poněkud na rozpácích, neboť česká vláda zatím neudělala nic, co by Romům opravdu pomohlo. Pokud jsou někde vidět nějaké výsledky, jsem přesvědčen, že si k nim dopomohli Romové sami. A romské organizace? Největší slabinou romských organizací je, že neumí spolupracovat. Pokud by se spojily a ukázaly jednotu, a to zejména v období voleb, myslím, že by je konečně začal brát někdo vážně, protože jestli někdo ví, co dělat, pak to jsou právě romské organizace. Doporučení různých romských organizací k řešení problémových situací doposud nikdo vážně nebral. Dokonce si myslím, že vláda a další čelní představitelé si jsou této nejednotnosti Romů obecně velmi dobře vědomi a počítají s ní při různých návrzích řešení. Rád bych se dočkal doby, kdy by se Romové dokázali spojit a na různé aktivity extrémistů nebo špatných rozhodnutí vlády odpovědět nejen nátlakovými akcemi, ale také ukázat sílu a rozhodnost.

Linda Sokačová

Vystudovala sociologii, působí jako ředitelka obecně prospěšné společnosti Gender Studies, současně publikuje texty na feministická témata na internetových serverech www.genderstudies.cz, www.rovne-prilezitosti.cz, www.feminismus.cz a v časopisu A-kontra.

Důvodů pro emigraci Romů do Kanady je zcela jistě celá řada. Mezi ty nejdůležitější patří přetrvávající diskriminace. Na rozdíl od České republiky vidí Romové v Kanadě možnost uplatnit se, a to bez neustálého překonávání rasových předsudků a bariér.

Podle mého názoru by se neměl řešit jen odchod Romů do Kanady. Vždyť každý by měl mít svobodu pohybu a pokud vidí své životní možnosti a perspektivy lépe v Kanadě než v České republice, může se pokusit žít jinde. Problém je spíše v důvodech, proč Romové odcházejí. A právě ty by se měly řešit: rasové předsudky v české společnosti, diskriminace na trhu práce, ve vzdělávacím systému a ve společnosti obecně, chudoba apod. Tyto problémy by měly být řešeny nejen vládou a romskými organizacemi, ale občanskou společností obecně. Aktivní by měly být různé organizace zabývající se antidiskriminačními opatřeními, občanskou participací nebo vzděláváním; otázky spojené s diskriminací Romů a možnými způsoby řešení by měly být diskutovány v médiích i nejšířší veřejnosti. Důležité je při tom zapomenout na stereotypní uvažování a spíše hledat skutečná řešení, která umožní v české společnosti život bez diskriminace a rasové segregace.

Stanislav Daniel

Učí na Vyšší policejní škole a Střední policejní škole v Holešově, místopředseda Demokratické aliance Romů ve Valašském Meziříčí.

Osobně nevím, které romské rodiny vycestovaly. Důvodů k odchodu Romů do zámořských států, ke kterým došlo a nadále dochází, je několik. Zcela jistě někteří vycestovali kvůli obavě o život svůj nebo svých blízkých. Jiní kvůli úspěchu na trhu práce a v naději na lepší životní podmínky. V zahraničí většina Romů uplatnění nachází a tato zkušenost motivuje k odchodu další. Podle mě je velmi špatné, že v minulosti, ale i nyní odešla a odchází také část romské inteligence a Romů, kteří mají schopnosti uplatnit se a být prospěšní naší společnosti. Vláda by se v první řadě měla snažit přijmout antidiskriminační zákon, který by hodně věcí vyřešil. Věřím, že poslanci přehlasují právo veta prezidenta republiky. Samotné romské organizace mohou dle mého názoru velmi těžko ovlivnit vycestování rodin nebo jednotlivců. Ne vždy jsou tyto lidé někde organizováni. (pp)

Zajímají vás témata Romano hangos? Chcete také přispívat? Napište nám. rhangos@volny.cz

Romové jako součást opojného Pražského jara

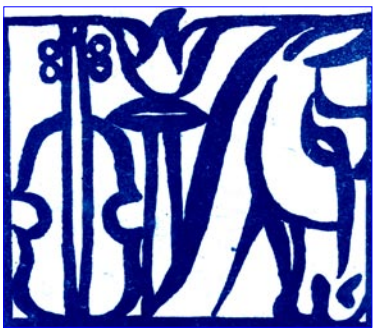

Dobová popiska zní: Více než 180 delegátů cikánského obyvatelstva ze dvou moravských, pěti českých krajů i z Prahy a Brna se v sobotu 30. srpna 1969 shromáždilo v zasedací síni jihomoravského Krajského národního výboru na ustavujícím sjezdu Svazu Cikánů-Romů v ČSR. Mezi hosty byla přítomna delegace byra ÚV KSČ a ústředního výboru Národní fronty ČSR, vedená Františkem Klímou, dále zástupci předsednictva České národní rady, Ministerstva práce a sociálních věcí ČSR, ČSAV, České rady odborových svazů a Slovenského svazu Cikánů-Romů.

Obrázek níže v textu znázorňuje emblém Svazu Cikánů-Romů. Dodnes ho někteří nosí na klopě.

Foto: MRK

Demokratizace zahájena v lednu 1968 vyvolala poprvé od komunistického převratu otevřené vystoupení reprezentantů romského obyvatelstva. Už na jaře 1968 se v Brně sešel aktiv 45 jihomoravských romských zástupců, v jehož usnesení se objevila otevřená kritika dosavadní státní politiky vůči Romům a požadavek na založení samostatné organizace. V souvislosti s uvolňováním politického života i zesílením kritických hlasů uvnitř KSČ se postupně začaly šířit pochybnosti také o účinnosti procesu řízené asimilace Romů. Dále se komunistické straně vytýkalo, že se Romové nemohli sami podílet na přijímání opatření v řešení svých problémů, a státní orgány čelily kritice za byrokratické metody a neznalost problémů.

Rodí se Svaz Cikánů-Romů

Na základě usnesení jarního aktivu vznikl přípravný výbor pro založení Svazu Cikánů-Romů (SCR). Další hektický průběh událostí sice přípravy tohoto plánu zpomalil, nicméně iniciativa romských předáků se rozvíjela i po invazi vojsk Varšavského paktu. Na podzim navázali čeští Romové kontakty se slovenským přípravným výborem romské organizace, který rozeslal několika ústředním institucím plán na vytvoření Svazu československých Cikánů. Zřejmě pod vlivem federalizace státu se pak v průběhu dalšího roku vytvořily dvě samostatné organizace. Ohniskem utváření českého romského Svazu se stalo Brno, kde působila nejpočetnější skupina romské inteligence, pocházející z rodin tzv. moravských a západoslovenských Romů (Holomkovi, Danielovi).

Dne 30. května 1969 zaregistrovalo ministerstvo vnitra dobrovolnou společenskou organizaci SCR, v červnu pak následovalo její přijetí do Národní fronty (NF).

Historický ustavující sjezd SCR se uskutečnil 30. srpna 1969 v Brně za účasti 176 delegátů. Mezi delegáty z krajů a hosty nechyběli zástupci státních orgánů, vědeckých ústavů ani slovenského ZCR. Jednání zahájil učitel Antonín Daniel, zahajovací projev pronesl JUDr. Tomáš Holomek. Označil dosavadní řešení otázek souvisejících s postavením Romů v českých zemích za nedostatečné, neboť nevycházelo z potřebné znalosti jejich kultury, opomíjelo výchovnou kampaň mezi Romy i mezi příslušníky majoritní společnosti.

Sjezd zvolil osmatřicetičlenný ústřední výbor a patnáctičlenné předsednictvo. Předsedou Svazu se stal Ing. Miroslav Holomek. V předsednictvu zasedal také první romský historik Bartoloměj Daniel. Významnou roli v ústředních orgánech a zejména při tvoření programových dokumentů Svazu měli ovšem také odborníci neromského původu, kteří po léta udržovali s romskými reprezentanty úzké kontakty: indoložka a romistka Milena Hübschmannová, etnoložka Eva Davidová, demograf Vladimír Srb, dále významný proromský pedagog Miroslav Dědič atd.

Memorandem proti asimilaci

V následujícím období se začala činnost Svazu úspěšně rozvíjet. Podařilo se uspořádat krajské a okresní konference, pokračoval nábor členstva: do jara 1973 registroval ÚV SCR asi 8500 členů. Ale již v roce 1969 byl do České národní rady zvolen jako jediný Rom JUDr. Tomáš Holomek.

Po vzniku Svazu se úsilí romských aktivistů mohlo spojit s výsledky vědecké práce. Formulací konkrétní představy o postavení Romů se měla zabývat společenskovědní komise, jejíž práce se účastnili známí romisté. Milena Hübschmannová byla později ozna-

čena za iniciátorku Memoranda k základním otázkám romské (cikánské) problematiky a vymezení společenského postavení Romů (Cikánů), vydaného v dubnu 1970. Jeho autoři konstatovali, že stávající vymezení Romů je nedostatečné a poznamenané diskriminačními jevy. Odmítli dosavadní politiku asimilace a rozptýlu stejně jako chápání problematiky romského obyvatelstva pouze v sociální rovině.

Z prosazování národnostních požadavků však měly tehdejší státní a stranické orgány obavu. Po publikaci memoranda došlo k tvrdé kritice ze strany státních a stranických orgánů a Svaz musel upustit od svých požadavků. Podobně KSČ zmařila i snahu o spolupráci nebo spojení se slovenským Zväzom Cigánov-Rómov (ZCR).

Kontakty s Romy v zahraničí

Velmi úspěšně se ale rozvíjely zahraniční kontakty Svazu. Vyvrcholením mezinárodních aktivit se bezesporu stala účast tříčlenné delegace na I. světovém kongresu Romů v Chelsfieldu u Londýna v dubnu 1971. Všichni delegáti se aktivně účastnili práce jednotlivých komisí sjezdu, který ustavil Romskou světovou unii, později nazvanou Mezinárodní romská unie (IRU), a začal prosazovat všeobecné používání pojmu Rom namísto dosud běžných označení (Cikán, Gypsy ap.). Podle zprávy delegace SCR se příští kongres IRU měl dokonce konat v roce 1974 v Československu.

Svaz po svém založení začal vydávat pravidelný čtvrtletní zpravodaj Romano Lil, ve kterém kromě informací o činnosti SCR vycházely texty v romštině. Romský jazyk začal být ve své písemné podobě u nás užíván nejprve právě v tomto zpravodaji. Do té doby se romština totiž užívala výhradně jen v mluveném projevu. V rámci Svazu vznikla jazykovědná komise, která vypracovala první pravidla zápisu pro východoslovenský dialekt romštiny.

Aktivity na domácím poli

Za spoluúčasti českého SCR a slovenského ZCR došlo také začátkem 70. let postupně ke zformulování nové koncepce sociální a kulturní práce mezi romským obyvatelstvem, definované jako tzv. program společenské integrace. Jeho cílem bylo dosáhnout vyrovnání sociální nerovnosti romského etnika s ostatním obyvatelstvem v Československu – poprvé v historii a za respektování etnických specifíků Romů.

Velmi významné aktivity vyvíjel Svaz v oblasti školství, organizaci a propagaci kulturního a sportovního života romského obyvatelstva.

Svaz organizoval i samotná kulturní vystoupení, pořádal také hudební přehlídky tradiční a současné hudby, jejichž vítězové měli možnost vystupovat v televizi. Pod záštitou SCR se uskutečnila soutěž romských souborů nazvaná Rom zpívá, hraje a tančí, která vyvrcholila přehlídkou vítězných souborů v Jihlavě v roce 1971. V rámci Svazu se rozvíjela také soudobá romská hudební kultura, tzv. rom-pop.

Zajímavým prostředkem osvětové činnosti Svazu se stala příprava a pořádání několika výstav. Zasluhou prvního romského historika Bartoloměje Daniela se podařilo už v říjnu 1970 uspořádat v brněnském Muzeu dělnického hnutí velice úspěšnou výstavu romských kovářských výrobků. Dokumentace tradiční romské kultury k připravované a neuskutečněné výstavě Romská řemesla v ČSSR – tradice a současnost vykristalizovala do myšlenky založení vlastního muzea nebo muzejního oddělení, což se však nakonec neuskutečnilo.

V rámci činnosti Svazu působila také komise bývalých vězňů koncentračních táborů a v roce 1972 se uskutečnila první připomínka holocaustu Romů na místě bývalého protektorátního tzv. cikánského tábora v Hodoníně u Kunštátu.

Névodrom a konec Svazu

Dalším významným krokem Svazu se stalo ustavení hospodářského podniku. Ministerstvo vnitra jej pod názvem Névodrom (Nová cesta) zaregistrovalo v březnu 1970. V roce svého vzniku celý podnik zaměstnával 1300 romských pracovníků a kromě renovačních a stavebních prací plánoval obno-

vu některých tradičních romských řemesel (práce s kovy, dřevem, proutím apod.). Na Slovensku pod hlavičkou ZCR působilo obdobné hospodářské zařízení nazvané Buťiker.

V dalších letech činnosti Névodromu se ovšem začaly projevovat stále složitější problémy. Zčásti je způsobily státní zásahy, jako např. omezení počtu pracovníků na pouhou polovinu (z důvodu nedostatkem pracovních sil následkem vln emigrace v letech 1968–1969). Především se však množily případy špatné organizace práce a hospodaření jednotlivých závodů.

Činnost SCR provázela od počátku celá řada organizačních a finančních problémů. Část z nich vyplývala z politického systému, který poznamenalo od počátku sedmdesátých let stále výrazněji úsilí o tzv. normalizaci společnosti.

Atmosféra ve společnosti však s postupem tzv. normalizace jakékoliv občanské iniciativě nepřála (Svaz zůstal jediným pozůstatkem bouřlivého rozvoje činnosti nových společenských organizací v letech 1968–1969, souvisejícího s pokusem o obnovu občanské společnosti). Potencionální nebezpečí spatřovaly vládnoucí kruhy také v nastolování národnostních požadavků.

Oficiálním důvodem ke zrušení Svazu Cikánů-Romů se ale stalo špatné hospodaření a domnělá nízká členská základna. V dubnu 1973 se představitelé Svazu seznámili s nezvratným úmyslem tuto organizaci okamžitě zrušit. Proto také 30. dubna 1973 došlo k „dobrovolnému“ rozpuštění. Podobně také zanikl slovenský ZCR. Mnozí funkcionáři Svazu byli následně politicky postiženi.

Zrušení tohoto prvního oficiálního romského hnutí a politického subjektu v Československu lze označit za historickou chybu a za násilné přetržení slibné se rozvíjejícího vývoje. Od poloviny 70. let začaly státní orgány znovu uplatňovat asimilační politiku (zákaz romského jazyka, sterilizace romských žen atp.). Existence Svazu Cikánů-Romů však dala základ pro pozdější znovuoživení činnosti romských organizací po roce 1989.

Michal Schuster

Autor je historik, působí v MRK

Ocenění pro Evu Davidovou

Cenu Martina Slivky obdržela 22. září za své celoživotní dílo v oblasti dokumentace života a kultury Romů etnografka Eva Davidová. Stalo se tak ve Spišské Nové Vsi v rámci filmového festivalu Martina Slivky Kalo čangalo (Černý čáp), pořádaného nadací Originál. Cenu předal Dušan Čaplovič, místopředseda slovenské vlády pro lidská práva a menšiny.

Text a foto Jana Kramářová

Osmašedesátý přinesl plody i československým Romům

Letošní horké léto znovu oživilo v médiích i v hlavách pamětníků vzpomínky na horké události osmašedesátého roku. Před čtyřiceti lety, nejvíce v krátkém období mezi „pařížským květem“ a „pražským srpnem“, se zatřásl svět na Západě i Východě. Pokud jde o společenský kvas a hlad po větší svobodě v tehdejší Československu, neovlivnil jen většinovou společnost. Promítl se také do života romské menšiny, která už nechtěla zůstat na okraji a začala přemýšlet o vlastní organizaci hájící její zájmy.

Přiznat Romům národnostní práva

Zatímco rozmanité neromské organizace od Klubu angažovaných nestraníků po zárodky nezávislých odborů vyrůstaly v osmašedesátém jako houby po dešti, romští intelektuálové a představitelé tenkrát začínali spíš s přípravnými pracemi na vybudování vlastní organizace. Konkrétní výsledek jejich „osmašedesátníckých“ aktivit se tak dostavil, až když obrodnému procesu docházel dech – koncem května

1969. Tehdy se konal ustavující sjezd Svazu Cikánů-Romů (SCR). Ve svých textech vyjádřil názor, že „teoretické zpracování charakteristiky Cikánů není dosud provedeno. Není možné se stále držet mnohde dosud platných pouček. Na této otázce bude možné rozvinout učení marxismu-leninismu o národnostní otázce. Jestliže dosud nebylo Cikánům přiznáno, že jsou národností, pak hlavní příčinou byly obavy z důsledků přiznání různých práv Cikánům jako národnosti.“

Na sjezdu SCR zazněl také požadavek, aby došlo k přiměřenému zastoupení Romů ve volených i výkonných orgánech moci. Svazu předsedal Miloslav Holomek, k jeho dalším významným představitelům patřili vojenský prokurátor Tomáš Holomek, Antonín a Bartoloměj Danielovi a Zikmund Vagai. Do roku 1972 narostl stav organizace přibližně na 8500 členů, na veřejnost působil SCR časopisem Romský list (Romano fil).

Tato první významnější romská organizace v Československu však fungovala pouze čtyři roky. I když

vůči normalizačnímu režimu vystupovala většinou loajálně, došlo v roce 1973 k jejímu rozpuštění.

Záminkou k likvidaci se staly finanční nesrovnalosti hospodářských sdružení Buřker a Névodrom, propojených se SCR.

Pokračovatelé Svazu Cikánů-Romů

Po roce 1973 žádná další romská organizace v Československu nepůsobil. Někteří bývalí představitelé Svazu či jejich potomci se nadále angažovali, ovšem už jen jako jednotlivci. Teprve v průběhu roku 1986 se zformovala skupina romských osobností, která se obrátila na ústřední výbor KSČ s žádostí o schůzku, na níž by se diskutovalo, jak řešit problémy Romů. O rok později tito romští aktivisté začali vytvářet přípravný výbor Svazu Romů v ČSSR.

Uvedené polooficiální aktivity však neměly za cíl vytvoření otevřeně opoziční romské organizace, podobné těm, které v prostředí českého a slovenského disentu vznikaly v druhé polovině osmdesátých

let. Pokud jde o romský disent, se vši pravděpodobností ho tvořil jediný aktivista – signatář Hnutí za občanskou svobodu z roku 1988 Karel Holomek, syn bývalého předsáky SCR Tomáše Holomka.

Romové rázně vstoupili do politického a společenského života v listopadu 1989. Jejich předáci Emil Ščuka, Ján Rusenko, Ondřej Giňa, Vojtěch Žiga a Vlado Oláh po známém veřejném vystoupení na Letenské pláni vytvořili Romskou občanskou iniciativu (ROI), která měla brzy na 80 000 příznivců. Vztah ROI k někdejšímu SCR, tedy tomu hlavnímu, co Romům přinesl osmašedesátý rok, se ale nevyvíjel přátelsky.

Podle romisty Jakuba Krčika se během prosince 1989 objevily snahy obnovit SCR. Bulletin ROI se tehdy rázně proti obnově Svazu ohradil, když napsal: „Činnost SCR byla ukončena v roce 1973 z politických důvodů poté, co Romové žádali přiznání národnostních práv. Někteří vedoucí funkcionáři této organizace vystoupili z vlastní iniciativy s požadavkem ukončení činnosti SCR, poté jim byla nabídnuta

výnosná místa a funkce v jiných orgánech a organizacích ze strany tehdejšího režimu. My, Romové, se distancujeme od těchto zaprodaných funkcionářů jako i těch, kteří svou korupcí v Névodromu a Buřkeru pošlapali čistou myšlenku poctivých Romů. Tito tzv. Romové se opět angažují ve vlastní prospěch a pod patronací Národní fronty chtějí obnovit zdiskreditovaný Svaz.“

Kritika, do níž se začaly promítat konkurenční zájmy romských uskupení, dávala tušit, že jednota vytvořená potřebou společného postupu vůči protivníkovi skončí. Tak se i stalo. Na soupeřící strany se rozpadlo OF, stejně tak se do různých skupin a stran rozešli aktivisté ROI. Kouzlo listopadu 1989 nemohlo trvat věčně. Stejně jako kouzlo horkého roku 1968, bez něž by listopadu nebylo. Přes všechna negativa, která přinesl především v sociální oblasti, nás přece jen posunul ke svobodnější společnosti. Nás, Čechy i Romy.

Pavel Pečinka

Podle publikace

Etnické a regionální strany v ČR po roce 1989 (CDK 2003)

Černobílé CD Connection Time

Andre geľas avri nevo cedečkos, Connction Time. Ada CD hin interesno oleha, kaj o žanros le bašavibnaskro hin mišimen, le džezoha, romane moderneha bašavibnaha, the bašavibnaha so bašaven o kale manuša. Ajso bašaviben, adaj andre čechikoani nane the ňiko avka nabašavel. Ada CD hin interesno the oleha, kaj bašaven upre the roma the gadže.

O Josef Fečo – bašavel bugova, Erika Fečová – giľavel, Josef Bagár – bubna, Milan Kroka – gytara, the giľavel, Martin Fečo – perkusi, o Michal Kolář – bašavel trombonos, Jiří Nedoma – klávesy, Rostislav Fraš – saxofon, Miroslav Hloubal – trubka.

Savore giľa hin interesnes arandžimen. Hin len šukar moderno harmonija, lačhi ritmika, the šukar farbi.

O manuša so giľaven o giľa, hine peske pre savoro iste. Giľaven pal o kamlipen, korkore pal peste, the pal o roma. Giľaven bares profesionalnes u le giľendar keren bare hiti.

E Erika Fečovo giľavel bares modernes, adaj andre čechiko afka ňiko nagiľavel. Vaš ada hini joj pro cedečkou nekhbareder osobnosca. Andro giľa thovel bari profesionalita, del len bari kedva the zor.

E Erika giľavel romanes čechika the angličika. Savore čhiba prinďžarel moneki lačhes, ale nekh butter lake pasinel te giľavel angličika. Ale le giľenge pasinel oja čhib savovaha len giľavel.

O Milan Kroka giľavel ča romanes, the peskre hangoha vazdel upre o cedečkos. Giľavel giľa so peske thodža korkoro, the vaš ada hin leskre giľora originalne. O milanos hin pro CD platno lavutaris. Sar giľavel e Erika the o Milanos jekhetane, ta hin oda moneky šukar. O CD vazden upre, u keren leske bari kedva.

Hin te prinďžarel, kaj o bašaviben the o arandži kerdžas jek manuš. Namukhľas nič avri, thodžas odoj savoro so kampol te thovel andro moderno bašaviben. Le lavutarendar cirdľas avri savore so andre

lende has. The hin oda tiž te šundžol. O cedečkos hin agorestar dži aver agor džido. Savore lavutara thode pro CD peskro nekhfeder bašaviben.

Pro obalis hin pherdo informacii the hino kerdo avka sar tebi kamelas te phenel, phundrav man, gin man the šun, savo bašaviben thodža o Connection Time. Šundžom the hin mange pre kedva. Le cedečkoske žičinav bari bach, kaj les o manuša te cinaven the, kaj te zarodel but love.

Na českém trhu s populární hudbou se objevilo nové CD, nazvané Connection Time. Zaujme na něm hlavně to, že žánrově jde o mix černošských melodií, romského popu a jazzu. I složení členů kapely je černobílé, a to doslova a do písmene: Josef Fečo – basa, Erika Fečová – zpěv, Josef Bagár – bicí, Milan Kroka – kytara a zpěv, Martin Fečo – perkuse, Michal Kolář – trombon, Jiří Nedoma – klávesy, Rostislav Fraš – saxofon a Miroslav Hloubal – trubka.

Na CD najdeme dvanáct vkusně a nápaditě aranžovaných písní v romštině, angličtině a češtině.

Zpěváci zpívají s jistotou, sebevědomím a klidem. O čem? O lásce, o sobě, o všem možném z pestrého života Romů. Sami si nazpívali i vokály. Jejich muzika, výkony a pěvecká profesionalita nejspíš povedou k tomu, že se jejich skladby promění v hit.

Styl a technika zpěvu mladičké Eriky Fečové se u nás moc nenosí, právě proto Erika na CD nejvíc vyniká; CD dodává náladu, barvu a sílu. Erika zpívá anglicky, romsky i česky, všemi jazyky také plynule mluví.

Na tomto hudebním CD objevíme takovou skladbu, které by jiný jazyk než čes-ký neslušel (titul č. 7), obdobně to platí i o písních zpívaných romsky a anglicky (titul č. 6 nebo titul č. 3).

Zpěvák Milan Kroka používá romštinu, svým stylem a barvou hlasu dodává CD hutnost, různorodost, originalitu, muzikálnost a pohodu. Zpívá písně, které si složil sám. Společné hlasy Eriky a Milana (soprán a tenor) znějí ve spojení s hudebními doprovody operetně, muzikálově i jazzově a dodávají CD sváteční náladu.

Aranžmá je dílem jednoho hudebníka. Nenechal nic náhodě, doslova vyždímal každého muzikanta a celé CD vyladil v duchu kvalitního černoromského popu a černého jazzu. Významně k tomu přispěli i sólisté Josef Fečo (kontrabas) a Rostislav Fraš (saxofon). Svými sólovými vstupy prozradili, že mají jazz v krvi.

Co se týká obalu CD, autor sladil jeho barvy a dosáhl tak efektu tajuplnosti, která vyvolává nutkání cédéčko otevřít. Hudební nosič Connection Time považují za poctivé umělecké dílo.

Gejza Horváth

Pražská Letná při prvomájových oslavách roku 1971: Tanečnice ze Svazu Cikánů-Romů před stranicou tribunou. Foto: A. Pešta, MRK

V čem spočívá komunitní práce v Dobré Vodě u Toužimi

i trvalou změnu sociální, jejíž plody lze pozorovat zvenku.

V roce 2007 se komunita podílela na opravách domu, v němž žije, vybudovala parkoviště a posilovnu. Většina obyvatel se rovněž zapojila do oslav Mezinárodního svátku sousedů i do soutěže O nejhezčí rozkvetlé okno v Dobré Vodě. Předpokladem úspěchu je bohatá investice do vzdělávání všech členů komunity: dětí, mládeže i dospělých. V Dobré Vodě tak například každoročně probíhá kurz práce s počítačem, kurz českého a anglického jazyka, kurz komunikace, pracovních právních vztahů, příprava k porodu a mateřství nebo besedy s lékařkou.

Obyvatelům Dobré Vody se podařilo prosadit zřízení osadního výboru, který nyní zastupuje jejich zájmy u zastupitelů města Toužim, jehož je Dobrá Voda správní součástí. Z pěti členů výboru jsou čtyři Romové.

Jana Kosová

Autorka je výkonnou ředitelkou občanského sdružení Český západ (www.cesky-zapad.cz).

Pracovníci sdružení Český západ uplatňují principy komunitní práce. V praxi to znamená, že komunitní pracovník podporuje nápady členů komunity, pomáhá jim rozhodnout, který nápad uskutečnit, stanovit cíle, rozdělit úkoly, hledat zdroje nejen uvnitř komunity, ale i vně, zvažovat rizika celého podniku, motivuje je a konečně pomáhá zhodnotit celý proces.

Účast členů komunity při realizaci vlastních nápadů nejen proměňuje samotné účastníky uvnitř, z ne mocných se stávají mocní, z pasivních aktivní, ale přináší

Muzeum romské kultury

Bratislavská 67, 602 00 Brno, tel.: 545 571 798, 545 581 206,
fax: 545 214 418, gsm: 608 972 782
e-mail: media@rommuz.cz, www.rommuz.cz

MHD: tram 2, 4, 9 zast. Tkalcovská, tram 3, 5, 11 zast. Dětská nemocnice.

MUZEUM ROMSKÉ KULTURY

Program na říjen – listopad 2008

Výstavy:

Romská socha 2008

Historicky první samostatná výstava z děl romských sochařů z Česka, Slovenska a Rakouska.

Díla jedenadvaceti autorů, kteří pracují s dřevem, kamenem, kovem, hlínou, ale i dalšími netradičními sochařskými materiály jako je třeba siporex nebo chlebová střídkka. Volba celkem nezvyklých uměleckých materiálů dokládá touhu tvořit, která prorazí i tam, kde chybějí finance na kvalitní výtvarné suroviny.

Výstava potrvá do 31. 1. 2009

Život jako vyšitý

Textilní tvorba Markéty Šestákové.

Precizně vyšívané obrazy romské autorky jsou plné života, romantiky a temperamentu.

Všem zájemcům o menšinovou kulturu představují tradiční zvyky a způsob života Romů v minulosti. Výstavu tvoří soubor více jak čtyřiceti originálních výšivek, které autorka zhotovuje dle vlastních kreslených předloh.

Objevme tedy znovu svět Romů a jejich kořeny.

Výstava potrvá do 31. 10. 2008

Trochu jiný svět

Fotografie Romů ze Slovenska a Rumunska.

Autor Pavel Štěrba, vernisáž 13. 11. 2008 v 16:30

Výstava potrvá do 31. 1. 2009

Kdo jsou Romové

21. 10. – 16. 12. 2008

Romové v českém a slovenském filmu (1923-2002)

21. 10. 2008 v 18.30

Kdo se bojí, utíká, 1986, režie: Dušan Klein, hrají: Pavel Kříž, Petr Čepek, Luděk Munzar, Josef Somer a další. Příběh mladého učitele, který počátkem 50. let přichází do malé pohraniční obce. Film vznikl podle knihy Na cikánské stezce autora Josefa Pohla a vystupují v něm romské hudební soubory Khamoro a Lace Roma. Vstup zdarma.

Stálá expozice:

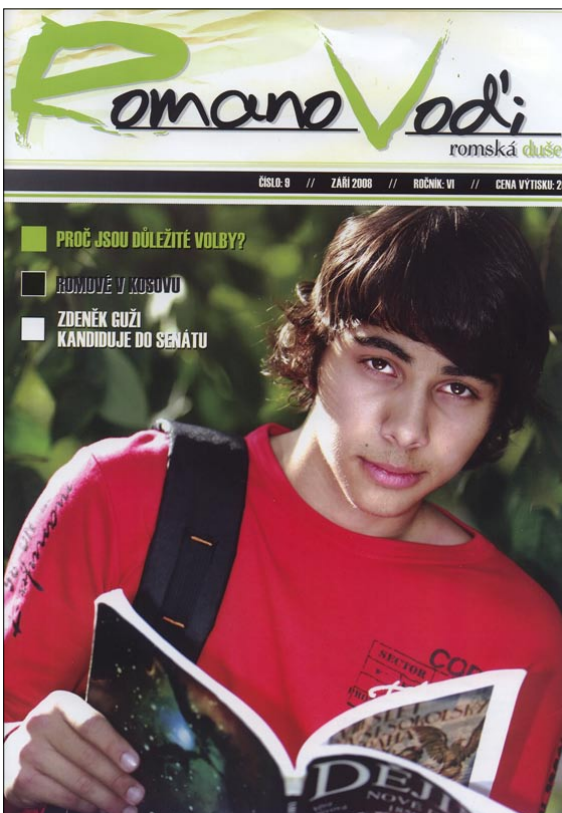
Příběh Romů (etapa 1939–2005)

Na historické ose prezentuje hmotnou i duchovní kulturu Romů.

Otevřeno: út–pá 10–18,

poslední vstup 17.15

ne 10–17, poslední vstup 16.15

Romano VIP, časopis pro náctileté, je novým přírůstkem mezi romskými periodiky. Vydává ho IQ Roma servis (www.iqrs.cz). Právě vyšlo také 9. číslo Romano vodi (www.romea.cz).

PŘEDPLATNÉ ROMANO HANGOS

Příjmení a jméno:	Ulice, číslo domu:
PSČ, místo:	Datum narození:
E-mail:	Telefon:
Název a sídlo peněžního ústavu:	Číslo účtu:
Název organizace:	Adresa:
IČO:	DIČ:
Počet objednaných výtisků:	Od čísla:
Způsob platby: ☐ hotově ☐ bankovním převodem bez faktury; variabilní symbol: ☐ složenkou ☐ bankovním převodem na fakturu	

Vyplněný formulář zašlete na adresu: Romano hangos, Bratislavská 65a, 602 00 Brno. IČO: 26908000; Komerční banka Brno-město; číslo účtu: 35-1366180207/0100. Předplatné do konce roku 45 Kč, solidární i vyšší.

Společenství Romů na Moravě vyhlašuje

HIP HOP R'N'B, BEATBOX
TRADIČNÍ ROMSKÁ HUDBA
JAZZ A FUNKY

STREET SOUNDS

Soutěž mladých nejen romských hudebních kapel

Hudební soutěž Street Sounds je v plném proudu!

Čekáte až vás nebo vaši kapelu objeví svět? Neváhejte! Posílejte své nahrávky a soutěžte o vystoupení 15. listopadu 2008 na 7. ročníku festivalu Django Fest a o mezinárodní jízdenky od sponzora Student Agency! Veškeré aktuální informace naleznete na stránkách **www.street-sounds.cz** nebo na tel. čísle **545 246 674**.

Soutěž Street Sounds finančně podpořili: Nadace Vodafone; Vpohybu a NROS; Make a Connection. Děkujeme!

KNIHY NA PRODEJ

Ilona Ferková: ČORDE ČHAVE / UKRADENÉ DĚTI

Dvojjazyčná romsko-česká brožovaná kniha vyprávění ženy milující romský jazyk. S předmluvou Mileny Hübschmannové, jež autorce pomohla začít psát.

Cena 35-Kč + poštovné

Ladislav Herák-Arpy: ZA MŘÍŽEMI

(pravdivá zpráva o intrikách a násilí za zdmi věznic)

Zpověď člověka uvězněného ve valdické věznici plná zdrcujících zážitků.

Cena 25-Kč + poštovné

Jekhetanutňa čhibaha ... / Společným jazykem ...

Sborník ze semináře o romském jazyce, Luhačovice 2003

Cena 25-Kč + poštovné

Vydalo Společenství Romů na Moravě,
objednávky na telefonním čísle: 545 246 673
nebo na e-mailové adrese: rhangos@volny.cz.

Pozor změna adresy
redakce Romano hangos
a Společenství Romů na Moravě

Bratislavská 65a, Brno 602 00

Rádio Rota, V Tůních 11, 120 00 Praha 2

Tel./fax: +420 224 941 945, 7, 8

www.radorota.cz; e-mail: iveta.demeterova@radorota.cz

Vydávání Romano hangos podporuje
Ministerstvo kultury ČR

www.antidiskriminace.romea.cz

web proti diskriminaci

linka proti diskriminaci volejte 800 220 800